

Магістр 2 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто поняття виробничого потенціалу підприємства, визначено теоретичні підходи до його трактування.

Аннотация. Рассмотрено понятия производственного потенциала предприятия, определены подходы к его трактовке.

Annotation. The notion of a productive capacity of an enterprise has been considered, the approaches to its treatment are defined.

Ключові слова: потенціал, виробничий потенціал, управління потенціалом.

Формування та розробка показників економічної оцінки виробничого потенціалу заслуговує особливої уваги. Проблематика, пов'язана з дослідженням суті, економічного змісту, оцінки виробничого потенціалу підприємства та його розвитку в сучасних умовах займає важливе місце у теоретичних дослідженнях економічної науки і практичній діяльності підприємств.

Питання аналізу, формування та використання виробничого потенціалу підприємств та організацій досліджені у роботах вітчизняних та зарубіжних науковців, таких, як: Райзберг Б. А., Должанський І. З., Ільїн І. М., Петрович Й. М., Лузін. А. Е.

Метою статті є дослідження й узагальнення теоретичних підходів до визначення та аналізу виробничого потенціалу.

Об'єктом виступає управління виробничим потенціалом підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні підходи до визначення та аналізу виробничого потенціалу.

Потенціал підприємства – це основні засоби і джерела, які наявні та можуть бути мобілізованими для досягнення певної мети, вирішення будь-якого завдання, а також можливості окремої людини, суспільства, держави і будь-якої галузі. Існують різні види потенціалу підприємства та різні підходи щодо визначення їхньої сутності. Зокрема вагоме значення має виробничий потенціал.

Должанський І. З. ототожнює виробничий потенціал з виробничою потужністю. Учений вважає, що поняття "виробничий потенціал" значно ширше, ніж поняття виробничої потужності. Воно характеризує можливості підприємства щодо виготовлення продукції, виходячи з наявних у його розпорядженні основних фондів, трудових, сировинно-матеріальних та інформаційних ресурсів і технологій, а також умов, що визначають можливість інновацій [1].

Райзберг Б. А. розглядає виробничий потенціал як реальний обсяг продукції, який можна виробити при повному використанні ресурсів, які є у наявності; наявні

та потенційні можливості виробництва, наявність факторів виробництва, забезпеченість його основними видами ресурсів [2].

На думку Ільїна М. С., виробничий потенціал – це система, що забезпечує створення і впровадження у виробничу і соціальну практику науково-технічної інформації, необхідної для підвищення економічної і соціальної ефективності всіх сфер людської діяльності у конкретних соціально-економічних і організаційних умовах [3].

Як зазнає Петрович Й. М., що сукупність виробничих (матеріальних і трудових) ресурсів фірми, які можуть бути використані для реалізації цілей виробничого підприємства це і є виробничим потенціалом [4].

Лузін А. дотримувався іншої думки щодо виробничого потенціалу організації. Науковець стверджував, що виробничий потенціал реалізує тільки завершальну стадію виробничого процесу та відрізняється від потенціалу підприємства, який бере на себе усі функції з реалізації повного виробничого циклу [5].

Виходячи з поглядів науковців, виробничий потенціал є сукупністю наявних у економічного суб'єкта факторів виробництва, раціональне використання яких при оптимальному їх співвідношенні дає максимальний корисний ефект, що виражається у досягненні поставлених стратегічних цілей, задоволенні потреб споживачів при найбільш сприятливій взаємодії із зовнішнім і внутрішнім середовищем підприємства. Виробничий потенціал підприємства володіє такими характеристиками, як динамічність, системність та складність структури. Його динамічність пов'язана зі зміною його величини у часі. Виробничий потенціал за своєю будовою є складною системою, і, відповідно, володіє рисами, притаманними будь-якій системі. Складність структури зумовлена різноманітністю і складністю виробничих зв'язків.

Можливість оцінити наявні ресурси і отримані результати, визначити реальні можливості економічного суб'єкта є головною характеристикою виробничого потенціалу. Характеристика виробничого потенціалу підприємства повинна здійснюватися кількісно і якісно. Для визначення розміру виробничого потенціалу згідно з різними концепціями використовують різні підходи.

Сформовано три основні підходи до визначення виробничого потенціалу: ресурсний (або обліково-звітний), структурний (функціональний) та цільовий (проблемно-орієнтований).

Для оцінювання виробничого потенціалу згідно з ресурсним підходом використовуються звичні обліково-звітні документи, на основі яких розраховуються відповідні показники. Цим забезпечується доступність інформації та відкриваються можливості широкого застосування відомих методик і методів дослідження зазначеного потенціалу, зокрема щодо внутрішніх показників.

Структурний підхід, зорієнтований на визначення раціональної структури виробничого потенціалу підприємства, визначає його розмір згідно з прогресивними нормами і нормативними співвідношеннями, заданими найбільш досконалими технологіями, організацією виробництва загалом і окремих підсистем підприємства, що використовуються в галузі. Для аналізу структурних характеристик виробничого потенціалу, крім стандартної документації, необхідно залучати результати спеціальних досліджень: системного та організаційного аналізу, аналізу техніко-організаційного рівня операційної системи, елементи стратегічного аналізу, методи конкурентного аналізу.

Цільовий (проблемно-орієнтований) підхід, спрямований на визначення відповідності наявного потенціалу досягненню поставлених цілей, визначає його розмір як рівень відповідності окремих складових потенціалу необхідному, дещо ідеалізованому уявленню про склад, структуру та механізми функціонування потенціалу для виготовлення конкурентоспроможної продукції. У цьому випадку

йдеться про аналіз та оцінювання рівня відповідності потенціалу підприємства тим цілям, які поставлені керівниками на перспективу [3].

Виробничий потенціал, як і виробнича потужність (тільки більш системно), є кількісною оцінкою його здатності до випуску продукції певного обсягу, структури та якості, а зрештою – до одержання необхідних результатів.

Отже, у ринковій економіці можливість виготовляти продукцію, яка має збут, – одна з головних характеристик успішних підприємств. Виробничий потенціал підприємства займає особливе місце у складі економічного потенціалу країни, оскільки підприємство концентрує у собі всі ресурси виробництва. Формування відносин, спрямованих на досягнення соціально-економічних цілей, здійснення господарських процесів, що обумовлюють примноження національного багатства, концентрується у виробничій діяльності окремого підприємства. Темпи розвитку та ефективність економічної системи країни прямо пов'язані зі ступенем реалізації виробничого потенціалу конкретних господарюючих суб'єктів [3].

Серед напрямів подальших досліджень можна визначити розробку новоорієнтованих заходів, які потрібно здійснити на підприємстві для поліпшення управління виробничим потенціалом.

Наук. керівн. Москаленко Н. О.

Література: 1. Должанський І. З. Управління потенціалом підприємства : навч. посібн. / І. З. Должанський. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с. 2. Райзберг Б. А. Курс економіки : учебник. / Райзберг Б. А. – М. : Инфра-М, 2010. – 672 с. 3. Экономика предприятия : учебн. пособ. / В. П. Волков, А. И. Ильин, В. И. Станкевич и др. ; под общ. ред. А. И. Ильина, В. П. Волкова. – М. : Новое знание, 2003. – 677 с. 4. Економіка підприємства : [підручник] / [Й. М. Петрович, А. Ф. Кіт, В. В. Кулішов та ін.]. – Львів : "Магнолія плюс", видавець В. М. Піча, 2004. – 680 с. 5. Лузін А. Е. Повышение восприимчивости к нововведениям / А. Е. Лузін // ЭКО. – 1986. – № 7. – С. 120–127.